Vastaanottaja
Hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan kokous 8.5.2026 klo 11.15 / HE 52/2026 vp, lapset ja edustajajärjestelmä

Maahanmuuttoviraston lausunto asiassa HE 52/2026 vp

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa. Virasto viittaa tässä lausunnossa vaikutusten arvioinnin osalta pitkälti aiempaan valiokunnalle antamaansa lausuntoon 23.4.2026 kuulemista varten. Virasto pitää edelleen erityisen tärkeänä, että EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen eli niin kutsutun paktiin liittyvä kansallinen lainsäädäntö tulee voimaan suunnitellusti 12.6. samaan aikaan asetusten soveltamisen aloittamisen kanssa. Lausunnossa myöhemmin esitetyt huomiot eivät ole sellaisia, jotka muodostaisivat esteen lainsäädännön voimaantulolle ehdotetun sisältöisenä.

Esityksellä esitetään useita muutoksia ulkomaalais- sekä vastaanottolakiin, joilla on suoria ja epäsuoria vaikutuksia sekä ilman huoltajaa oleviin lapsiin että perheensä mukana hakeviin lapsiin. Suurin osa lapsia koskevista muutoksista tulee konkretisoitumaan vastaanoton puolella. Edustajajärjestelmään esitetään myös useita tarkentavia muutoksia, joita lähtökohtaisesti pidetään hyvinä.

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten sekä erityisesti lapsen edun arvioimisen kannalta Maahanmuuttovirasto nostaa esiin oheisia huomioita. Osa huomioista on jo nostettu esiin viraston aiemmassa lausunnossa valiokunnalle, ja niiden sisältöä ja haasteita on tarkasteltu tässä tarkemmin juuri lapsinäkökulmasta.

Ulkomaalaislaki

- 6 b § monitieteinen iän arviointi
    - Pykälän perustelujen mukaan mikäli vastaanottokeskukselta pyydettäisiin viraston toimesta lausuntoa kansainvälisen suojelun hakijan iästä, tulisi lausunnosta käydä ilmi lausunnon valmistelusta vastanneiden ammattihenkilöiden arvio hakijan iästä. Tarkan arvion antaminen hakijan iästä on käytännön tasolla kuitenkin mahdoton tehtävä vastaanottokeskuksille, sillä oikeuslääketieteellisellä tutkimuksellakaan ei pystytä tekemään tarkkaa arviota. Tarkan arvion antamisen iästä ei katsota myöskään olevan lapsen edun mukaista. Vastaanottokeskuksen olisi mahdollista THL:n materiaaliin tukeutuen arvioida vaikuttaako hakija ilmoitettua ikää vanhemmalta, nuoremmalta tai sitä vastaavalta, taikka mikäli iästä ei voitaisi tehdä päätelmää. Virasto pyytää, että nämä reunaehdot iän määritykselle huomioitaisiin myös esityksessä.

PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto
puh. 0295 430 431
faksi 0295 411 720

PB 10
00086 Migrationsverket
tfn 0295 430 431
fax 0295 411 720

PO Box 10
FI-00086 Maahanmuuttovirasto
tel. +358 295 430 431
fax +358 295 411 720

Vastaanottolaki

- 13 a § tunnistautumisvelvoite
    - Vaikka nyt esityksessä ei ehdoteta tunnistautumisvelvoitteen ulottamista alle 18-vuotiaita, mikä on lapsen normaalin koulunkäymisen turvaamisen kannalta hyvä asia, voi huoltajan tunnistautumisvelvoite heijastua myös erityisesti alle kouluikäisiin lapsiin, jos huoltajalla ei ole mahdollisuutta saada lapsia hoitoon tunnistautumiskäynnin ajaksi. Lisäksi mikäli huoltaja laiminlyö tunnistautumisvelvoitetta, voidaan hänen vastaanottopalvelunsa peruuttaa 5 arkipäivän kuluessa. Tällä on vahva vaikutus myös henkilön mahdollisiin lapsiin, eikä esityksessä ole arvioitu näitä vaikutuksia viraston näkemyksen mukaan riittävästi.
- 14 § vastaanottopalvelujen saaja
    - Esityksessä ehdotetaan paktista irrallisena asiana, että EU-kansalaisilla tai heihin rinnastettavilla ei olisi jatkossa oikeutta vastaanottopalveluihin. Vastaanottojärjestelmässä on kuitenkin nykyisellään EU-kansalaisia sekä perhekokonaisuuksia, joissa osa perheenjäsenistä on kolmannen maan kansalaisia ja osa EU-kansalaisia. Maahanmuuttovirasto toteaa, että esitykseen tulisi tarkentaa miten jatkossa toimittaisiin sellaisten kansainvälistä suojelua hakevien perheiden kohdalla, joista osalla on EU-kansalaisuus ja osa ovat kolmannen maan kansalaisia. Esityksessä ei ole arvioitu vaikutuksia tältä osin lapsiin, eikä huomioitu esimerkiksi tilanteita, missä lapsi voi olla EU-kansalainen ja vanhemmat eivät.
- 39 § tilapäisen edustajan nimeäminen
    - 39 §:ssä esitetään, että lapsen tilapäiseksi edustajaksi voitaisiin nimetä joko sosiaalityöntekijä tai muu lapsen hoito- ja kasvatustehtävistä vastuussa oleva työntekijä. Alaikäisen asioiden mahdollisimman tehokkaan hoitamisen varmistamiseksi tulisi olla mahdollista, että tilapäisenä edustajana voisi toimia laajempi joukko vastaanottokeskuksen työntekijöitä, esimerkiksi sosiaaliohjaajia. Aikuisten ja perheiden vastaanottokeskuksessa ei ole hoito- ja kasvatustehtävässä vastuussa olevia työntekijöitä, ja sosiaalityöntekijä voi olla estynyt hoitamaan tilapäisen edustajan tehtävää esimerkiksi eturistiriidan tai resurssien vuoksi. Vastaanottodirektiivin 27 artiklan mukaan henkilöä, jonka etu on tai saattaisi olla ristiriidassa ilman huoltajaa olevan alaikäisen edun kanssa, ei pidä nimetä tilapäiseksi edustajaksi. Kansallisesti säädettävä rajaus voisi siis johtaa direktiivin velvoitteiden kanssa ristiriitaisiin tilanteisiin. Rajaus pelkästään tiettyihin ammattiryhmiin kasvattaisi myös vastaanoton kustannuksia entisestään, ja haastaisi resurssien joustavaa käyttöä ja suunnittelua. Maahanmuuttovirasto esittää, että esityksellä lapsen tilapäiseksi edustajaksi voitaisiin nimetä soveltuva vastaanottokeskuksen työntekijä.
- 45 § ja 46 § vastaanottorahan alentaminen
    - Pykälän mukaan vastaanottorahaa voitaisiin alentaa 20 %, jos henkilö esim. ei noudata vastaanottokeskuksen järjestyssääntöä tai on 46 §:n myöhemmän

hakemuksen tehnyt. Alentaminen voi kohdistua välillisesti lapseen, jos tämän huoltajan vastaanottorahaa alennetaan. Alentaminen voi kohdistua myös suoraan ilman huoltajaa olevaan lapseen, mikäli hän asuu yksityismajoituksessa keskuksen ulkopuolella tai saa muuten vastaanottorahaa. Mikäli hän asuu vastaanottokeskuksessa, ja keskus järjestää täyden ylläpidon, hänelle myönnetään vastaanottorahan sijasta 21 §:n mukaista käyttörahaa. Käyttörahaan liittyvää alentamista ei ehdoteta esityksessä, jolloin lapset asettuvat eriarvoiseen asemaan. Esityksessä tulisi käydä ilmi miten lasten eri asemaan asettaminen tässä asiassa on perusteltua, sekä yleisesti arvioida tarkemmin vastaanottorahan alentamisen kohtuullisuutta lapsiin ja lapsen etuun.

- 6 luvun vastaanottopalveluja koskevat muut rajoitustoimet
    - 47, 48, 49 ja 50 §:ien mukaisia rajoitustoimia voidaan esityksen mukaan kohdistaa myös lapseen vastaanottorahan alentamisen lisäksi. Viraston näkemyksen mukaan esityksessä ei ole riittävällä tavalla arvioitu eri rajoitustoimien vaikutuksia ilman huoltajaa oleviin lapsiin tai lapsiin ylipäänsä. Esityksessä on tunnistettu, että rajoitustoimet aiheuttavat suoria sekä välillisiä vaikutuksia lapsiin, ja että seuraamuksia määrätessä tulisi huomioida lapsen etu, mutta Maahanmuuttovirasto katsoo, että rajoitustoimia tulisi arvioida myös esityksen kautta vahvemmin, huomioiden että kyseessä on vahvasti perus- ja ihmisoikeuksiin vaikuttavat rajoitustoimet ja usein haavoittuvassa asemassa olevat lapset. Tähän verrattuna ulkomaalaislain puolella esimerkiksi 104 §:n mukaisessa rajamenettelyn soveltamisessa on säädetty vain tietyistä tilanteista, milloin sitä voidaan soveltaa ilman huoltajaa olevaan lapseen. Lisäksi asumisvelvollisuutta koskien on säädetty oma 120 b § lapsia koskien, jossa säädetään tietyistä edellytyksistä milloin ilman huoltajaa oleva kansainvälistä suojelua hakenut lapsi, joka on saanut täytäntöönpanokelpoisen maastapoistamispäätöksen, voidaan määrätä väliaikaisesti asumaan tietyssä vastaanottokeskuksessa. Edellytykset ovat erilaisia mitä aikuisia koskien, ja viraston näkemyksen mukaan lapsia koskevia vastaanottolain mukaisia rajoitustoimia tulisi arvioida samaan tapaan esityksessä aikuisista erillisinä, tai ainakin tarkentaa perusteluja toimien kohtuullisuudesta suhteessa lapsiin.

Johtaja Johanna Waal

Erityisasiantuntija Ella Rautiola

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Maahanmuuttovirasto 05.05.2026 klo 15:50. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta